

ODBORNÉ STANOVISKO K NÁVRHŮM NA PLOŠNÝ ZÁKAZ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ PRO DĚTI

Kamil KOPECKÝ

Jako odborníci a odbornice působící v oblasti psychologie, pedagogiky, prevence rizikového chování, intervence, mediálních studií, výchovy a bezpečí dětí v online prostředí považujeme za důležité reagovat na veřejné diskuze týkající se možného zavedení plošného zákazu sociálních sítí dětem do 15 či 16 let. Sdílíme obavy rodičů, škol i veřejnosti z dopadů digitálního prostředí na děti a dospívající. Sociální sítě mohou být spojeny s řadou rizik, včetně kyberšikany, kontaktu se škodlivým obsahem, tlaku na vzhled, sexuálního obtěžování, vydírání nebo nadměrného užívání. Tato rizika existují a vyžadují systémovou reakci. Domníváme se však, že plošný zákaz sociálních sítí dětem do 15 či 16 let není vhodným ani dostatečně účinným řešením.

Zákaz sociálních sítí pro děti může na první pohled vytvářet dojem, že děti budou před riziky online prostředí lépe chráněny. Ve skutečnosti však může jít spíše o **falešný pocit bezpečí**. Vymahatelnost takového zákazu je problematická, protože děti mohou technická omezení poměrně snadno obcházet – například uvádět nepravdivý věk, používat účty rodičů, sourozenců či vrstevníků nebo využívat technická řešení k obcházení zákazu (např. VPN). Technická řešení, která by měla takovému obcházení zabránit, například automatizované rozpoznávání věku z obličeje pomocí AI, však narážejí na značnou nespolehlivost a riziko chybných rozhodnutí. Jiná řešení, například ověřování věku prostřednictvím občanského průkazu či jiného dokladu totožnosti, zase otevírají vážné otázky ochrany soukromí, bezpečnosti

osobních údajů a přiměřenosti takového zásahu do práv dětí i dospělých uživatelů.

Zásadním problémem je, že formální **zákaz nemusí znamenat skutečné omezení přístupu dětí do online prostředí**. Pokud budou dospělí předpokládat, že děti na sociálních sítích nejsou, protože jim tam byl přístup zakázán, mohou snadno přehlédnout rizika, kterým jsou děti nadále vystaveny. V některých případech se tato rizika mohou dokonce zvýšit, protože děti budou online služby využívat skrytě, bez otevřené komunikace s dospělými a bez možnosti včasné podpory.

Plošný zákaz může také vést k přesunu dětí na **méně bezpečné online platformy**. Pokud děti odejdou z velkých a alespoň částečně regulovaných služeb, nemusí to znamenat, že budou méně online. Mohou začít využívat menší, anonymnější a hůře moderované platformy, kde bude obtížnější zajistit ochranu před rizikovým obsahem, predátorským chováním nebo online agresí.

Současné vědecké poznání navíc **neposkytuje dostatečné důkazy o tom, že by plošný zákaz sociálních sítí vedl ke zlepšení duševního zdraví dětí**. Výzkumy ukazují, že dopady používání sociálních sítí jsou velmi individuální a závisí na řadě faktorů, například na vyzrálosti dítěte, jeho osobnosti, rodinném zázemí, způsobu používání digitálních technologií nebo kvalitě vztahů v offline prostředí. Některé děti mohou být vůči negativním vlivům zranitelnější a potřebují cílenou podporu a ochranu, zatímco jiné mohou online prostředí využívat bez závažnějších potíží a čerpat z něj i přínosy, například sociální podporu, prostor pro sebevyjádření, rozvoj zájmů nebo kontakt s jim prospěšnými komunitami.

Místo zákazu považujeme za klíčové zejména následující kroky:

1. Zvýšit odpovědnost digitálních platforem. Platformy, které využívají děti a dospívající, musí nést větší odpovědnost za bezpečnost svého prostředí. To zahrnuje bezpečnější výchozí nastavení, přísnější ochranu soukromí, omezení sběru dat, transparentnější doporučovací systémy a účinné potlačování obsahu, který je pro děti prokazatelně škodlivý. Algoritmy určené

dětem nesmí upřednostňovat toxický, extrémní, sexualizovaný nebo sebepoškozující obsah.

2. Posílit mediální a digitální výchovu. Děti potřebují rozumět tomu, jak sociální sítě fungují. Mediální a digitální výchova by měla být systematickou součástí vzdělávání, nikoli pouze okrajovým nebo jednorázovým tématem. V tomto směru apelujeme na revizi Rámcových vzdělávacích programů, ze kterých bylo odstraněno průřezové téma Mediální výchova.

3. Podporovat rodiče, nikoli je pouze zatěžovat odpovědností. Rodiče potřebují praktické a srozumitelné informace o tom, jak s dětmi o online prostředí mluvit, jak nastavovat přiměřené hranice, jak rozpoznat varovné signály a jak postupovat v případě kyberšikany, vydírání, sexuálního obtěžování nebo jiného ohrožení. Tyto informace by měly být rodičům poskytovány opakovaně a systematicky, nikoliv pouze prostřednictvím nahodilých kampaní. Součástí takového přístupu může být také začlenění tématu digitálního zdraví do preventivních prohlídek u pediatrů.

4. Důsledněji vymáhat stávající věková pravidla. Již dnes existují pravidla omezující přístup dětí k některým online službám, včetně věkové hranice 13 let a nutnosti rodičovského souhlasu do 15 let (viz zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů). Problémem je jejich nízká vymahatelnost. Namísto symbolického zpřísnění zákazů je potřeba zajistit, aby platformy skutečně dodržovaly pravidla pro nezletilé uživatele, a aby ověřování věku probíhalo bezpečně, přiměřeně a bez zbytečného sběru citlivých dat.

5. Posílit všeobecnou primární prevenci rizikového chování v této oblasti. Efektivní prevence by měla být postavena na kontinuitě a dlouhodobém působení, věkové přiměřenosti, interaktivních metodách, a především na pozitivním rámci, který neposiluje pouze zákazový či sankční přístup, ale rozvíjí pozitivní vzorce chování, odolnost dětí, schopnost zvládat emoce, znalosti, dovednosti a postoje. Takto pojatá prevence však vyžaduje stabilní a předvídatelné financování. To by mělo kombinovat evropské a národní zdroje a případně i povinné příspěvky ze strany provozovatelů digitálních platforem.

Ochrana dětí v online prostředí vyžaduje promyšlenou a dlouhodobou politiku založenou na vědeckých důkazech. **Plošný zákaz může působit jako jednoduché a rozhodné řešení, ale neřeší hlavní příčiny problému:** rizikový design platform, algoritmické zesilování škodlivého obsahu, nedostatečnou podporu škol a rodičů ani omezenou vymahatelnost stávajících pravidel.

Cílem nemá být vytlačit děti z digitálního prostředí, ale zajistit, aby digitální prostředí, ve kterém vyrůstají, bylo bezpečnější, přiměřené jejich věku a podléhalo jasným pravidlům.

Stanovisko vytvořili:

Prof. PhDr. David Šmahel, Ph.D., Mgr. Michaela Šaradín
Lebedíková, Ph.D.,
prof. Mgr. et Mgr. Hana Macháčková, Ph.D., doc. Mgr. Lenka
Dědková, Ph.D.
*za Interdisciplinární výzkum internetu a společnosti, Masarykova
univerzita*

Prof. Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D., Mgr. Dominik Voráč, Ph.D.
*za Institut pro výzkum a vzdělávání v oblasti digitálních technologií
a kyberbezpečnosti, E-Bezpečí, Pedagogická fakulta Univerzity
Palackého v Olomouci*

Signatáři stanoviska:

doc. PhDr. Lenka Vochocová, Ph.D., Mgr. Tereza Javornický
Brumovská, M.A., Ph.D.,
Mgr. Ing. Jana Rosenfeldová, Ph.D., Mgr. Markéta Supa, M.A., Ph.D.
*Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Fakulta sociálních věd,
Univerzita Karlova*

doc. Mgr. Kateřina Lukavská, Ph.D.
*Katedra psychologie, Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova &
Klinika adiktologie
1.lékařská fakulta, Univerzita Karlova*

Mgr. Michaela Slussareff, Ph.D.
*Ústav informačních studií a knihovnictví, Filozofická fakulta,
Univerzita Karlova & Slow Tech Institute, z.s.*

Prof. Mgr. Steriani Elavsky, Ph.D.

Pedagogická fakulta, Ostravská univerzita, hlavní řešitelka OP JAK projektu DigiWELL

- Excelentní výzkum v oblasti digitálních technologií a wellbeingu

Mgr. David Lacko, Ph.D.

Psychologický ústav Akademie věd ČR

Mgr. Michal Kalman, Ph.D., Mgr. Petr Baďura, Ph.D.

Institut sociálního zdraví, Univerzita Palackého v Olomouci

Katedra psychologie a patopsychologie, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Institut pro výzkum a vzdělávání v oblasti digitálních technologií a kyberbezpečnosti, E-Bezpečí, Ústav pedagogiky, Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Institut aktivního životního stylu, Fakulta tělesné kultury, Univerzita Palackého v Olomouci, hlavní řešitelka OP JAK projektu ReDiKid: Odolné dítě v digitálním světě

Mgr. Andrea Stašek, Ph.D.

Institut pro psychologický výzkum, Fakulta sociálních studií, Masarykova univerzita

prof. Mgr. Jiří Zounek, Ph.D.

Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita

doc. PhDr. Lucie Rohlíková, Ph.D.

Katedra výpočetní a didaktické techniky, Fakulta pedagogická, Západočeská univerzita v Plzni

Martin Kožíšek

Safer Internet Centrum ČR, CZ.NIC

Kateřina Vokrouhlíková,

vedoucí hotlinky [STOPonline.cz](https://stoponline.cz), CZ.NIC

Soňa Petrášková

Linka bezpečí, z.s.

Stanovisko je k dispozici také ke [stažení v podobě PDF](#).